

TRANSPORTNO OSIGURANJE

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Presuda br. III-S1-32/75-2
od 29. I 1975.

Vijeće: Ivo Bešker, Gavro Badovinac, prof. dr. Vladislav Brajković

Pomorsko osiguranje broda - Sklapanje ugovora o osiguranju - Vrijednost osiguranog broda - Ugovor o osiguranju je sklopljen kad su se stranke sporazumjele o predmetu osiguranja - Nije potrebno da se sporazume u vrijeme sklapanja ugovora i o vrijednosti predmeta osiguranja i premiji - Ukoliko se drukčije izričito ne ugovori kao vrijednost osiguranog predmeta uzima se njegova stvarna a ne knjigovodstvena vrijednost

Tužitelj je vlasnik broda, a tuženi je osiguratelj. Tužitelj u tužbi navodi da je sa tuženim zaključio ugovor o osiguranju svog broda "Ježevica". Budući da je taj brod prilikom izlaska iz luke dana 24. VI 1969. potonuo, zahtijeva da mu na ime osigurnine tuženi isplati iznos od 147.000.- dinara.

Tuženi postavlja dva glavna prigovora: prvi, da ugovor o osiguranju nije uopće sklopljen jer da se stranke nisu sporazumjele o vrijednosti broda, i drugi, da čak kada bi i bio dužan nadoknaditi štetu da bi je morao nadoknaditi u iznosu od 15.000.- dinara, jer je to knjigovodstvena vrijednost broda kod prijašnjeg vlasnika Brodogradilišta Korčula, a da su se stranke sporazumjele da će ta vrijednost biti za njih mjerodavna.

Prvostepeni sud je osudio tuženoga da plati tužitelju 15.000.- din. sa 6% kamata od 13. II 1974. do isplate i da mu nadoknadi troškove spora od din. 2.365.- dok je sa viškom zahtjeva od din. 132.000.- odbio tužitelja i osudio ga da tuženome nadoknadi 1.980.- din. troškova spora.

Sud je odbio prigovor zastare koga je istaknuo tuženi, jer je u osiguranju zastarni rok od 5 godina. Kako je presudom Vrhovnog privrednog suda utvrđeno

da je medju strankama dana 17.VI 1969.g. bio zaključen ugovor o osiguranju tužiteljevog broda "Ježevica", a osigurana vrijednost broda bila je utvrđena visinom koju će odrediti Brodogradilište Korčula, sud je, uviđom u dopis Brodogradilišta Korčula br.426 od 25.VI 1969.g. utvrdio vrijednost broda "Ježevica" kao knjižnu vrijednost u visini od 15.000.- din, a ne u iznosu od 150.000.- din, kako to tvrdi tužitelj. Činjenica je da je sporni brod bio godinu dana kod tuženoga osiguran na vrijednost od 150.000.- din, te da je prema procjeni Jugoslavenskog registra brodova tržišna vrijednost broda bila na dan 27.IV 1968.g. 150.000.- din. Iako nema sumnje da ta vrijednost odgovara tadašnjoj tržišnoj vrijednosti broda, to nije odlučno za rješenje spora, jer je presudom Vrhovnog privrednog suda u Beogradu utvrđeno da vrijednost osiguranja broda predstavlja vrijednost koju će označiti Brodogradilište Korčula prema svojim poslovničkim knjigama, što je bilo i medju strankama ugovoreno u času sklapanja ugovora o osiguranju. Ako se ne bi uzela vrijednost koju je označilo Brodogradilište Korčula, a na koju su stranke bile unaprijed pristale i na osnovi čega je Vrhovni privredni sud u Beogradu utvrdio postojanje ugovora o osiguranju, svako drugo rješenje bilo bi protivno odluci Vrhovnog privrednog suda, te bi ukazalo da nema ugovora o osiguranju, jer je bitni element ugovora bila visina svote osiguranja koju će odrediti Brodogradilište Korčula. Tako je bilo utvrđeno dogovorom medju strankama.

Prigovor tuženog, da nema ugovora o osiguranju, jer nije plaćena premija, bespredmetan je, jer je postojanje ugovora utvrđeno presudom Vrhovnog privrednog suda u Beogradu. Premija nije uvjet za postojanje ugovora o osiguranju. Ugovor o osiguranju postoji iako premija nije plaćena, a utvrđenje visine premije ovisi o tarifi tuženoga. Prigovor tuženoga da brod nije bio sposoban za plovidbu u skladu čl. 7/II Uvjeta za osiguranje brodova na moru, ne može se prihvatiti, jer tuženi ničim nije obeskrjepio dokumentaciju Jugoslavenskog registra brodova od 6.I 1969.g. u pogledu izvršenog godišnjeg pregleda trupa broda i stroja. Iz tih isprava slijedi da je brod bio sposoban za plovidbu pa nije dokazano da je gubitak nastao kao posljedica nesposobnosti broda za plovidbu.

Presudu žalbom pobijaju tužitelj i tuženi zbog povreda iz čl.342 Zakona o parničnom postupku i tužitelj predlaže da se presuda u dijelu izreke kojom je odbijen sa zahtjevom od din. 132.000.- preinači i udovolji u

cijelosti tužbenom zahtjevu, odnosno da se presuda u pobijanom dijelu ukine i stvar vrati prvostepenom sudu na ponovno raspravljanje i sudjenje.

Tuženi pobija presudu u dijelu izreke kojim je udovoljeno tužbenom zahtjevu za iznos od din. 15.000.- te predlaže da se presuda u tom dijelu preinači i tužitelj u cijelosti odbije sa zahtjevom, odnosno da se presuda u pobijanom dijelu ukine i stvar vrati prvostepenom sudu na ponovno raspravljanje i sudjenje.

Povredu prava tužitelj vidi u tome što smatra da je prvostepeni sud pogrešno utvrdio činjenično stanje. Tužitelj je u toku prvostepenog postupka dokazao da je vrijednost osiguranog broda u času potonuća bila 150.000.- dinara. Ovo slijedi iz činjenice da je isti brod bio osiguran u prethodnoj godini na vrijednost od 150.000.- dinara. Kako je među strankama za novu godinu bilo sporno, da li je brod vrijedniji od 150.000.- din, bilo je među njima dogovoreno, a to slijedi i iz presude Vrhovnog privrednog suda, da će svota osiguranja biti ona vrijednost broda, koju će odrediti Brodogradilište Korčula. Upravo je tuženi bio taj koji je tvrdio da je brod vrijedniji i da ga tužitelj treba osigurati na višu vrijednost. Volja stranaka bila je, tvrdi tužitelj, da se brod osigura na višu vrijednost od 150.000.- dinara, a napose je to bila i volja tuženoga, pa se prema tome treba uzeti da je najniža vrijednost broda ona od 150.000.- dinara. Ova vrijednost broda da slijedi i iz procjene Jugoslavenskog registra brodova.

Tuženi je zatražio od Brodogradilišta Korčula da dostavi knjigovodstvenu vrijednost broda umjesto tržišne vrijednosti. Ova vrijednost broda nije bila volja stranaka, jer je bilo dogovoreno da će tuženi zatražiti od brodogradilišta tržišnu vrijednost broda, a ne knjigovodstvenu.

Tuženi vidi povredu prava u tome što smatra da sud nije na pravilan način utvrdio volju stranaka o sklapanju ugovora o osiguranju. Ističe da po ranijem osiguranju tužitelj nije uredno plaćao zaostale rate premije i kad je tužitelj izrazio želju da se zaključi novi ugovor o osiguranju broda, tuženi je to odbio, jer je sumnjao u vrijednost osiguranog broda. Tužitelj je pristao da službenik tuženoga zatraži podatke od Brodogradilišta Korčula o vrijednosti broda, pa tek kad se to dobije da se zaključi ugovor o osiguranju. Sutrađan je poslan dopis

Brodogradilištu Korčula koje je dopisom od 25.VI obavijestilo tuženoga da je knjigovodstvena vrijednost broda 15.000.- dinara. Kako je brod u međuvremenu dok je stigao odgovor iz Korčule potonuo, među strankama nije bio zaključen ugovor o osiguranju broda. Tuženi nadalje smatra da je presuda Vrhovnog privrednog suda, da je među strankama zaključen ugovor o osiguranju, pogrešna. Isto da je pogrešno stajalište da bi vrijednost osiguranog broda bila ona koju utvrdi Brodogradilište Korčula. Među strankama nikada nije utvrđena vrijednost osiguranog objekta pa prema tome nema ni suglasnosti volje o bitnom elementu ugovora o osiguranju.

Ističe da prvostepeni sud nije proveo potrebne dokaze da li je brod u času navodnog sklapanja ugovora imao plovidbenu sposobnost ili ne. Iz isprave Jugoregistra od 6.I 1969.g, a ta isprava je izdana na temelju pregleda broda od 8.V do 13.VIII 1968.g. ne može se uzeti da je brod bio plovidbeno sposoban, u toliko prije što se na kraju odnosne isprave kaže da u pogledu sposobnosti broda nije izdana nikakova svjedodžba Jugoregistra. Kako brod nije imao plovidbenu dozvolu to u skladu pravila za osiguranje brodova zahtjev tužitelja za naknadu iz osiguranja nema osnove.

Drugostepeni sud je žalbu tuženoga odbio iz slijedećih razloga:

Rješavajući pitanje valjanosti ugovora o osiguranju tužiteljevog broda "Ježevica" prvostepeni sud nakon provedene rasprave i izvedenih dokaza pravilno i osnovano uzima da je između tužitelja i tuženog sklopljen valjan ugovor o osiguranju. Navod tuženoga, kako utvrđenje Vrhovnog privrednog suda da je među strankama sklopljen valjan ugovor o osiguranju nema osnove, ne može se prihvatiti.

Za sklapanje valjanog ugovora o osiguranju dovoljno je da su se stranke sporazumjele o stvari koju osiguravaju, tj. o predmetu osiguranja. Ostali elementi ugovora o osiguranju kao što je svota osiguranja ili (eventualno) vrijednost osigurane stvari, pa i premija osiguranja ne moraju među strankama biti izričito ugovoreni, jer su ti elementi ugovora o osiguranju određivi. Ukoliko se stranke nisu sporazumjele o vrijednosti osigurane stvari, odnosno o svoti osiguranja, pa su to pitanje u slučaju nesuglasnosti prepustile odluci trećega, bit će ovakva uglava valjana, jer je u takvom slučaju vrijednost osiguranog predmeta odnosno svota osiguranja

odrediva. Također je odrediva i premija osiguranja, jer se premija osiguranja obračunava na temelju tarife osiguratelja, a u odnosu na broj i opseg osiguranih rizika, kao i na vrijednost osiguranog predmeta odnosno svote osiguranja. Kako je u spornom slučaju bila odrediva vrijednost osiguranog broda, a isto tako bili su ugovoreni rizici protiv kojih se osigurao točno određeni brod, bilo je moguće da se izračuna i premija.

Obzirom na izloženo ne može se uvažiti prigovor tuženoga da ne postoji ugovor o osiguranju, odnosno da je ugovor nevaljan.

Isto tako prigovor tuženoga da zahtjev tužitelja za naknadu nije osnovan, jer da brod tužitelja u času zaključenja ugovora nije postojao, te da brod nije imao plovidbenu sposobnost ne može se uvažiti.

Ispitujući ove okolnosti prvostepeni sud utvrdio je iz podnešenih dokaza da je plovidbena sposobnost odnosnog broda bila utvrđena po Jugoslavenskom registru brodova. Prema tome u času sklapanja ugovora o osiguranju, čije pojedine uglave nisu bile konačno utvrđene, postojala je plovidbena sposobnost broda, pa se tuženi ne može osnovano pozivati na tu okolnost ističući da bi u skladu s njegovim pravilima za osiguranje brodova bio isključen zahtjev tužitelja na naknadu iz osiguranja.

Nasuprot tome sud smatra da je žalba tuženoga osnovana, pa ju je uvažio i prvostepenu presudu ukinuo iz slijedećih razloga:

Prvostepeni sud je, rješavajući pitanje visine svote osiguranja spornog broda, neosnovano uzeo da je vrijednost osiguranog broda odnosno svota osiguranja jednaka knjigovodstvenoj vrijednosti koju je u pogledu odnosnog broda navelo Brodogradilište Korčula.

Ako su stranke u pogledu vrijednosti broda i visine osiguranja ugovorile - kako je to utvrđeno u toku prvostepenog postupka i u pobijanoj presudi - da će vrijednost broda utvrditi Brodogradilište Korčula, tada se ne može sa osnovom uzeti da su stranke sklapajući ugovor imale pred očima i izrazile volju da se odnosni brod osigura na knjigovodstvenu vrijednost broda koja je iskazana u knjigama ranijeg vlasnika broda - Brodogradilišta Korčula.

Po nahodjenju ovog suda stranke su ugovarajući taj način utvrđivanja vrijednosti broda imale pred očima da će Brodogradilište Korčula kao stručna organizacija udruženog rada i kao raniji vlasnik broda moći navesti objektivnu i pravu vrijednost broda, koju je brod imao u času sklapanja ugovora o osiguranju. Očito je da pri tome stranke nisu imale u vidu da bi to bila knjigovodstvena vrijednost broda, jer bi u takvom slučaju to i ugovorile.

Ocjenjajući volju stranaka u pogledu utvrđivanja vrijednosti osigirane stvari, odnosno osiguranog broda, valja voditi računa o interesima obiju stranaka, tj. osiguratelja i osiguranika. Očito je da je volja osiguratelja u času osiguranja određene stvari ta, da se - ukoliko postoji spor o vrijednosti stvari ili nesporazum - odredi stvarna vrijednost osigirane stvari, jer se na osnovi tako utvrđjene vrijednosti i svote osiguranja određuje i visina premije. Osiguratelju je očito u interesu, da - obzirom na osigurane rizike i predmet koji osigurava - dobije što veću premiju. S druge strane interes osiguranika je da svoju stvar osigura na stvarnu vrijednost, a ne preko te vrijednosti. Naime, osiguranjem stvari na njenu stvarnu vrijednost osiguranik dobiva mogućnost da u slučaju nastupa osiguranog rizika, tj. štete, dobije iz osiguranja naknadu koja će odgovarati stvarnoj šteti. Obzirom na to očito je da obje stranke sklapajući ugovor o osiguranju uz uvjet da netko treći, u ovom slučaju Brodogradilište Korčula - odredi vrijednost odnosnog broda, nisu imale namjeru da brod bude osiguran na svotu iskazanu u knjigovodstvu ranijeg vlasnika (Brodogradilišta Korčula), jer je očito da to nije bila stvarna vrijednost broda u času sklapanja ugovora o osiguranju.

Kako je prema tome prvostepeni sud rješavajući pitanje visine svote osiguranja pošao od pogrešne pretpostavke da su stranke imale pred očima knjigovodstvenu vrijednost broda i tako presudio, očito je da je zasnovao svoju presudu na nedovoljno i pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju.

U ponovnom postupku sud će pozvati Brodogradilište Korčula, kao stručnu organizaciju i kao ranijeg vlasnika broda da dađe svoju ocjenu o vrijednosti broda "Ježevica" u času sklapanja ugovora o osiguranju, tj. u godini 1969. Ovu vrijednost broda moći će Brodogradilište Korčula dati, jer mu je bez sumnje poznato i stanje trupa i motora bar u vrijeme kad je odnosni brod prodalo tužitelju, pa iako brod više ne postoji, moguće je odrediti njegovu pravu vrijednost u vrijeme sklapanja ugovora o osiguranju.

G.B.